

Sygn. akt VII U 3659/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2019 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Agnieszka Stachurska
Protokolant:	sekr. sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 października 2019r. w Warszawie

sprawy A. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania A. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W.

z dnia 18 kwietnia 2019 roku, numer (...)

- zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązuje A. P. do zwrotu nienależnej renty rodzinnej za 2018r. w zakresie, w jakim kwota pobranego świadczenia przewyższa wysokość renty rodzinnej ustalonej dla osób uprawnionych, bez uwzględnienia A. P.;
- oddala odwołanie w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

A. P. w dniu 10 czerwca 2019r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...)Oddział w W. z dnia 18 kwietnia 2019r., numer (...), dotyczącej rozliczenia renty rodzinnej i zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 1.970,68 zł.

Ubezpieczona zaznaczyła, że organ rentowy w 2018r. wypłacał jej rentę rodzinną zgodnie z decyzją i nie miała świadomości, że pobiera ją nienależnie, ponadto pobieranie tego świadczenia nie wynikało z jej złej woli. Odwołująca wskazała, że od ponad 20 lat jest zatrudniona na czas nieokreślony w tej samej instytucji, natomiast do renty rodzinnej są uprawnione 3 osoby – ona oraz dwójka jej niepełnoletnich dzieci, dlatego niezrozumiałe jest, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie dzieli osiąganego przez nią dochodu na trzy osoby, tylko traktuje ją jako samotną rencistkę, która dorabia do renty (odwołanie z dnia 5 czerwca 2019r., k. 3 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W. wniósł o oddalenie odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., a uzasadniając swe stanowisko zacytował przepis art. 105 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2018r., poz. 1270 ze zm.). Dalej wskazał, że łączny

przychód osiągnięty przez A. P. w okresie od 1 stycznia 2018r. do 31 grudnia 2018r. wyniósł 41.779,15 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu, tj. 37.851,70 zł. Przychód uzasadniał zmniejszenie świadczenia o kwotę maksymalnego zmniejszenia proporcjonalnie, a więc o 1.970,68 zł (tj. 1/3 kwoty maksymalnego zmniejszenia, ponieważ renta przysługiwała 3 osobom). W okresie od 1 stycznia 2018r. do 28 lutego 2018r. zmniejszenie nastąpiło o 160,24 zł x 2, tj. łącznie o 320,48 zł (kwota maksymalnego zmniejszenia renty rodzinnej w myśl komunikatu Prezesa ZUS z dnia 20 lutego 2018r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sierot zupełnych oraz kwot maksymalnych zmniejszeń emerytur i rent wynosiła 480,73 zł). Od 1 marca 2018r. do 31 grudnia 2018r. zmniejszenie nastąpiło o 165,02 zł x 10, tj. 1.650,20 zł (kwota maksymalnego zmniejszenia renty rodzinnej w myśl komunikatu Prezesa ZUS z dnia 20 lutego 2018r. w sprawie kwoty najniższej emerytury i renty, dodatku pielęgnacyjnego i dodatku dla sierot zupełnych oraz kwot maksymalnych zmniejszeń emerytur i rent wynosiła 495,06 zł).

Dodatkowo organ rentowy podkreślił, że w jego ocenie nie jest wiarygodny argument ubezpieczonej, że nie miała świadomości nienależności pobranego świadczenia, ponieważ w przeszłości była już zobowiązana do zwrotu nienależnie pobieranego świadczenia. Na tej podstawie zostało ocenione, że zaskarżona decyzja jest prawnie oraz faktycznie uzasadniona (odpowiedź na odwołanie z dnia 3 lipca 2019r., k. 4 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. P., ur. w dniu (...), w dniu 20 lutego 2015r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. wniosek o przyznanie na rzecz jej i trójki małoletnich dzieci prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu. Do powyższego wniosku dołączyła kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych wraz z dokumentacją potwierdzającą te okresy, jak również opis skrócony aktu zgonu męża R. P. oraz odpisy skrócone aktów urodzenia dzieci. Przedmiotowy wniosek zawierał w końcowej części (pkt 13 – 16) informacje dotyczące zawieszenia prawa do renty rodzinnej bądź jej zmniejszenia (wniosek o rentę rodzinną z dnia 20 lutego 2015r. wraz z załącznikami, k. 1 – 57 a.r.).

Decyzją z dnia 11 czerwca 2015r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. przyznał A. P. oraz jej trzem małoletnim synom prawo do renty rodzinnej po zmarłym R. P. od dnia 8 stycznia 2015r., tj. od daty nabycia uprawnień do renty rodzinnej. W treści powyższej decyzji organ rentowy wskazał, że osobami uprawnionymi do renty rodzinnej są K. P. do 31 sierpnia 2015r., A. P. do 31 sierpnia 2020r., Ł. P. do 30 września 2018r. oraz P. P. do 31 sierpnia 2020r. Wysokość ww. świadczenia dla czterech osób uprawnionych została ustalona w wysokości 95% świadczenia osoby zmarłej, tj. łącznie na kwotę 1.706,14 zł. Ww. decyzja zawierała stosowne pouczenia m.in. odnośnie tego, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu oraz co należy rozumieć przez nienależnie pobrane świadczenia (pkt III), a także, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągania przychodu (pkt V-VI) (decyzja ZUS z dnia 11 czerwca 2015r., k. 107 - 109 a.r.).

Decyzją z dnia 28 czerwca 2016r. organ rentowy wstrzymał wypłatę renty rodzinnej uprawnionemu K. P. od dnia 1 lipca 2016r., tj. od następnego miesiąca po zaprzestaniu kontynuowania nauki (decyzja ZUS z dnia 28 czerwca 2016r., k. 145 a.r.). Z kolei w decyzji z dnia 19 września 2017r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. dokonał miesięcznego rozliczenia renty w związku z przychodem uzyskanym w poszczególnych miesiącach 2016r. przez A. P., który przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu i uzasadniał zmniejszenie świadczenia o kwotę 1.004,59 zł. Wobec przekroczenia niższej kwoty granicznej ustalonej dla poszczególnych miesięcy w 2016r. organ rentowy zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w ww. kwocie. Kolejną decyzją z dnia 27 marca 2018r. organ rentowy dokonał miesięcznego rozliczenia renty w związku z przychodem uzyskanym przez A. P. w 2017r. w wysokości przekraczającej niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu, tj. 35.522,10 zł, i zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 1.921,48 zł (decyzja ZUS z dnia 19 września 2017r., k. 215 – 217 a.r., decyzja ZUS z dnia 27 marca 2018r. - nieponumerowane karty a.r.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. w dniach 5 września 2018r. i 11 października 2018r. wydał decyzje w przedmiocie przeliczenia renty rodzinnej od 1 sierpnia 2018r. i od 1 listopada 2018r., która wyniosła dla trzech osób uprawnionych 95 % świadczenia osoby zmarłej, tj. 1.771,50 zł i podlegała podziałowi na trzy części, po 590,50

zł dla każdej osoby uprawnionej (decyzja ZUS z dnia 5 września 2018r. i decyzja ZUS z dnia 11 października 2018r. - nieponumerowane karty a.r.).

W 2018r. A. P. z tytułu zatrudnienia w Komendzie Stołecznej Policji w W. osiągnęła przychód w wysokości 41.779,15 zł brutto (zaświadczenie z dnia 28 lutego 2019r., nieponumerowane karty a.r.).

W konsekwencji dostarczenia zaświadczenia od pracodawcy dotyczącego przychodu A. P. za 2018r. organ rentowy w dniu 18 kwietnia 2019r. wydał decyzję o rozliczeniu renty rodzinnej. W decyzji wskazał, że w 2018r. przychód ubezpieczonej przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego okresu, tj. 37.851,70 zł, o 3.927,45 zł i uzasadnił zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia za 2018r. o kwotę 1.970,68 zł w tym: od 1 stycznia 2018r. do 28 lutego 2018r. o 160,24 zł x 2, tj. 320,48 zł i od 1 marca 2018r. do 31 grudnia 2018r. o 165,02 zł x 10, tj. 1.650,20 zł. Łącznie Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustalił, że kwota nienależnie pobranego świadczenia wyniosła 1.970,68 zł (decyzja ZUS z dnia 18 kwietnia 2019r., nieponumerowane karty a.r.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dowodów z dokumentów, które są wiarygodne, ponieważ wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Przy tym nie były przez strony kwestionowane, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów, jako nie budzące wątpliwości, stanowiły podstawę poczynionych ustaleń.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. z dnia 18 kwietnia 2019r. jest zasadne częściowo i w tym zakresie decyzja podlegała zmianie, natomiast w pozostałej części nastąpiło oddalenie odwołania.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2018r., poz. 1270 ze zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu (ust. 3).

Z kolei w myśl art. 104 ust. 1 ww. ustawy, prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy. Zgodnie z art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej, za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Z ust. 6 ww. przepisu wynika, że za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na podstawie przepisów Kodeksu pracy, i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego. W świetle art. 104 ust. 4 ustawy, przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

Na podstawie art. 104 ust. 7 i 8 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998r. w wysokości:

- 1) 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy;
- 2) 18% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy;
- 3) 20,4% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

Szczegółowe zasady w ww. zakresie określają przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 1992r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992r. Nr 58, poz. 290 ze zm.). Zgodnie z § 7 ust. 1 tego rozporządzenia, organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego:

- 1) wskaźnikiem 60%, zwaną dalej "niższą kwotą graniczną dochodu",
- 2) wskaźnikiem 120%, zwaną dalej "wyższą kwotą graniczną dochodu".

§ 8 ust. 2 powyższego rozporządzenia przewiduje natomiast, że jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną, organ rentowy ustala:

1. że dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uzasadniał:
 - a) zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód nie przekroczył wyższej kwoty granicznej dochodu;
 - b) zawieszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu.
2. kwotę różnicy między należną a wypłaconą kwotą świadczeń, która podlega zwrotowi.

Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 listopada 2018r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2018r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent (M.P. z 2018r., poz. 1153), kwoty graniczne przychodu dla 2018r. wynoszą odpowiednio:

- 1) 37.851,70 zł – co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:
 - 2.979,00 zł – od 1 stycznia 2018r. do 28 lutego 2018r.,
 - 3.161,70 zł – od 1 marca 2018r. do 31 maja 2018r.,
 - 3.236,00 zł – od 1 czerwca 2018r. do 31 sierpnia 2018r.,
 - 3.164,80 zł – od 1 września 2018r. do 30 listopada 2018r.,

3.206,20 zł – od 1 grudnia 2018r. do 31 grudnia 2018r.;

2) 70.295,30 zł – co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 130% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości:

5.532,30 zł – od 1 stycznia 2018r. do 28 lutego 2018r.,

5.871,70 zł – od 1 marca 2018r. do 31 maja 2018r.,

6.009,70 zł – od 1 czerwca 2018r. do 31 sierpnia 2018r.,

5.877,40 zł – od 1 września 2018r. do 30 listopada 2018r.,

5.954,30 zł – od 1 grudnia 2018r. do 31 grudnia 2018r.

W rozpatrywanej sprawie A. P. kwestionowała zasadność żądania przez organ rentowy zwrotu nienależnego pobranego świadczenia w całości. Podniosła również, że nie była świadoma pobierania nienależnego świadczenia oraz, że nie została pouczona przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o okolicznościach wyłączających prawo do renty rodzinnej.

W myśl powołanego już art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się między innymi świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Żądanie zwrotu nienależnego świadczenia z ubezpieczenia społecznego uzasadnione jest tylko wobec osoby, która otrzymała świadczenie bez podstawy prawnej i tylko wówczas, gdy miała świadomość, że wypłacone świadczenie jej się nie należy. Zwrot "była pouczona o braku prawa" nie może być rozumiany dosłownie; chodzi tu o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami spowodują utratę tego prawa (wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 2005r., III UK 63/05). Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, by pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji, jednak nie musi odnosić się do indywidualnie pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy.

Zdaniem Sądu, A. P. została dostatecznie pouczona o okolicznościach uzasadniających zmniejszenie/zawieszenie prawa do renty. Już w decyzji z dnia 11 czerwca 2015r. znalazły się stosowne pouczenia wskazujące, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu oraz co należy rozumieć przez nienależnie pobrane świadczenia (pkt III), a także, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu (pkt V-VI). W pkt VI pouczenia zamieszczono także informację, że w przypadku osiągnięcia przychodu przekraczającego kwotę 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa GUS, nie więcej niż 130% tego wynagrodzenia - wysokość renty podlega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie wyższą niż kwota maksymalnego zmniejszenia.

Powyższe oznacza, że w przywołanej decyzji zawarte zostały wprost odniesienia do przepisów, które mają zastosowanie w rozważanym przypadku. A. P. została więc prawidłowo pouczona o braku prawa do pobierania renty w razie osiągnięcia przychodu przekraczającego określony pułap. Co więcej ubezpieczona była już wcześniej kilkakrotnie wzywana przez organ rentowy do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, a zatem była świadoma, że istnieją sytuacje powodujące, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, a także, że prawo do renty rodzinnej ulega zawieszeniu albo świadczenie to ulega zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu. Zdaniem Sądu, pouczenia zawarte w decyzjach ZUS były sformułowane w sposób zrozumiały i prawidłowe ich odczytanie nie wymagało żadnej szczególnej wiedzy, w tym wiedzy prawniczej. Nawet gdyby ubezpieczona nie miała świadomości znaczenia tych pouczeń, to nie stanowi to o braku ich udzielenia w sposób poprawny, co potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 24 czerwca 2015r. (II UK 285/14) oraz w wyroku z 28 czerwca 2005r. (III UK 63/05).

Mając na uwadze powyższe rozważania stwierdzić należy, że w sprawie spełnione zostały warunki z art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Renta rodzinna została wypłacona odwołującej w 2018r. w pełnej wysokości, choć zaistniały okoliczności uzasadniające wstrzymanie jej wypłaty, a odwołująca była pouczona o braku prawa do pobrania tego świadczenia. Miała również świadomość tego, że należy dokonywać rozliczenia przychodów z uzyskiwanym świadczeniem rentowym, ponieważ w przeszłości zdarzyło się już, że przekroczyła dopuszczalną kwotę przychodu i była zobowiązana do zwrotu organowi rentowemu nienależnie pobranego świadczenia. To zatem oznacza, że o nienależnym i nienależnie pobranym świadczeniu za 2018r. niewątpliwie można mówić. Wątpliwości Sądu budził jedynie sposób ustalenia kwoty, którą odwołująca powinna zwrócić jako nienależnie pobraną.

Przypomnieć należy, iż renta rodzinna stanowi odpowiedni procent świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu. Na podstawie art. 73 ustawy emerytalnej, jest on uzależniony od liczby osób uprawnionych (na zasadzie: im więcej uprawnionych do renty rodzinnej, tym większy procent). Jeśli do renty rodzinnej uprawniona jest wyłącznie jedna osoba, to otrzyma 85% świadczenia przysługującego zmarłemu; dwie osoby - odpowiednio 90%, a trzy lub więcej osób - 95%. W przypadku, gdy do renty rodzinnej uprawnione są co najmniej dwie osoby, renta ulega podziałowi, z tym że dodatki do renty wypłaca się w całości osobom do nich uprawnionym.

W rozpatrywanej sprawie z ustaleń poczynionych przez Sąd wynika, że odwołująca składając wniosek o rentę rodzinną po zmarłym mężu, jako członków rodziny ubiegających się o rentę, wymieniła siebie oraz troje małoletnich dzieci. Decyzją z dnia 11 czerwca 2015r. organ rentowy przyznał odwołującej oraz trzem małoletnim synom prawo do renty rodzinnej po zmarłym R. P. od dnia 8 stycznia 2015r., tj. od daty nabycia uprawnień do renty rodzinnej. W treści powyższej decyzji organ rentowy wskazał, że osobami uprawnionymi do renty rodzinnej są K. P. do 31 sierpnia 2015r., A. P. do 31 sierpnia 2020r., Ł. P. do 30 września 2018r. oraz P. P. do 31 sierpnia 2020r. Wysokość ww. świadczenia dla czterech osób uprawnionych została ustalona jako 95% świadczenia osoby zmarłej, tj. na kwotę 1.706,14 zł, która to kwota uległa podziałowi na cztery części w wysokości po 426,54 zł dla każdej osoby uprawnionej. Następnie decyzją z dnia 28 czerwca 2016r. organ rentowy wstrzymał wypłatę renty rodzinnej uprawnionemu K. P. od dnia 1 lipca 2016r., tj. od następnego miesiąca po zaprzestaniu kontynuowania nauki. W dalszych decyzjach organ rentowy dokonywał rozliczenia renty rodzinnej przysługującej już trzem osobom. Uprawnionymi do renty byli wówczas: A. P. oraz dwóch jej niepełnoletnich synów - Ł. P. i P. P.. Świadczenie, mimo podziału, którego dokonał ZUS, było jednak wypłacane do rąk odwołującej – dla niej i jej dzieci.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 14 maja 2013r. (II UK 313/12, Lex nr 1438525) wskazał, że świadczenie, które było wypłacane jako łączna renta rodzinna do rąk jednego z uprawnionych, który okazał się osobą niemającą tytułu do jej pobierania, podlega zwrotowi w zakresie, w jakim kwota pobranego nienależnie świadczenia przewyższała wysokość renty rodzinnej ustalonej w zależności od liczby uprawnionych, bez uwzględnienia tej osoby. Uzasadniając wyrażony pogląd, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że renta obliczona zgodnie z art. 73 ustawy emerytalnej przysługuje wszystkim uprawnionym członkom rodziny łącznie (art. 74 ust. 1 ustawy emerytalnej). Renta rodzinna jest świadczeniem łącznym w tym znaczeniu, że przysługuje wszystkim uprawnionym, bez względu na ich liczbę. Po śmierci członka rodziny (żywiciela) osoby dotychczas wspólnie gospodarujące otrzymują jedną rentę rodzinną, wypłacaną jednej osobie, zwykle tej, która organizuje i zarządza gospodarstwem domowym. Ten, któremu wypłacana jest renta dysponuje nią w całości. Nie jest możliwe ustalenie wysokości udziału w tym świadczeniu żadnego z uprawnionych. Jednolite - wspólne wszystkim uprawnionym - prawo do renty rodzinnej jest niepodzielne, podziałowi podlega tylko wypłacana kwota świadczenia.

Podziału kwoty wypłacanej renty rodzinnej dokonuje się przez rozbitcie na równe części i wypłatę ich osobno każdemu uprawnionemu. Następuje to na wniosek któregośkolwiek z uprawnionych i w razie ujawnienia "okoliczności powodujących konieczność dokonania podziału renty rodzinnej". O rodzaju tych okoliczności ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych milczy, przy czym wydaje się oczywiste, że renta nie może być wypłacana łącznie, gdyż nie spełniałaby celu alimentacyjnego, nie docierając do wszystkich, gdy uprawnione do niej osoby nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego i mieszkają oddzielnie. Nie jest przesłanką podziału renty rodzinnej

samo tylko ustalenie, że do tego świadczenia nie są uprawnione wszystkie osoby, którym jest łącznie wypłacana. Konsekwencją stwierdzenia zmiany liczby osób uprawnionych jest zawsze konieczność wyliczenia na nowo wysokości świadczenia, lecz nie jest to okoliczność decydująca o podziale renty rodzinnej. Dotyczy to renty, która ma być w przyszłości wypłacana w wysokości odpowiadającej mniejszej liczbie uprawnionych, a - oczywiście - także renty już nienależnie wypłaconej. Po ponownym ustaleniu wysokości renty rodzinnej ze względu na liczbę osób uprawnionych, dotychczasowe zasady wypłaty świadczenia podlegają zachowaniu.

Jednolite, niepodzielne uprawnienie powiązane z wypłatą do rąk jednego z uprawnionych nie rozdziela się na prawa pojedynczych osób, jak tylko na ich wniosek o wypłatę renty do ich rąk. Gdy świadczenie wypłacane jest niepodzielnie wszystkim uprawnionym, kwota renty zależy od liczby osób uprawnionych. Jeżeli wśród tych osób była osoba, której renta rodzinna się nie należała, to nienależna jest tylko różnica w wysokości renty wynikająca z liczby uprawnionych, a więc ta tylko kwota, która przewyższała wysokość renty rodzinnej ustalonej w zależności od liczby uprawnionych, z pominięciem tej osoby. Inaczej mówiąc, świadczenie, które było wypłacane jako łączna renta rodzinna do rąk jednego z uprawnionych, który okazał się osobą niemającą tytułu do jej pobierania, podlega zwrotowi tylko w takim zakresie, w jakim kwota pobranego nienależnie świadczenia przewyższała wysokość renty rodzinnej ustalonej bez uwzględnienia tej osoby.

W innym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2008r. (I UK 154/08, OSNP 2010 nr 11-12, poz. 148) został wyrażony pogląd, że nie w każdych okolicznościach można żądać zwrotu wszystkich wypłaconych ubezpieczonemu kwot, gdyż nie zawsze kwoty te w całości mogą być zidentyfikowane jako pobranie nienależnego świadczenia. Zwrotowi podlega wyłącznie nienależna nadwyżka pobranych świadczeń. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że instytucja zwrotu świadczeń służy zrekompensowaniu "straty", jaką Fundusz (w istocie wszyscy ubezpieczeni) poniósł wskutek wypłaty nieprzysługującego świadczenia. Z tego względu zwrot nienależnie pobranego świadczenia powinien odpowiadać wysokości kwoty, o którą bezpodstawnie został uszczuplony, a nie powinien prowadzić do swoistego "wzbogacenia FUS". Zwrot nienależnie pobranego świadczenia nie może także pogarszać sytuacji ubezpieczonego w tym sensie, że jeśli ubezpieczony był uprawniony do świadczenia w niższej wysokości, a pobrał wyższe świadczenie, to nienależnie pobrane jest tylko to wyższe świadczenie. Nie powstaje obowiązek zwrotu całego wypłaconego mu świadczenia, poza częścią nienależną. Taki sposób wyliczenia kwoty przypisanej do zwrotu przez osobę, która pobrała nienależną jej rentę rodzinną, przyjmował Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 19 stycznia 2005r. (III AUa 2791/03, Prawo Pracy 2006 nr 3, s. 36), Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 12 czerwca 2007r. (III AUa 407/07, OSA w B. 2008 nr 1, poz. 60) oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 20 czerwca 2007r. (III AUa 478/07, OSA 2008 nr 12, poz. 38).

Przytoczyć należy również stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 maja 2015r. (III AUa 2124/14, Lex nr 1796776) wskazujące, że rezultatem stwierdzenia przez organ rentowy nienależności świadczenia pobranego przez jedną z osób uprawnionych do łącznie wypłacanej renty rodzinnej, w sytuacji gdy świadczenie wypłacane jest jako jedna renta rodzinna osobie organizującej i zarządzającej gospodarstwem domowym w części należnej także innym uprawnionym osobom pozostającym w tym gospodarstwie domowym, nie jest dokonanie podziału renty rodzinnej, lecz wyłącznie ustalenie kwoty należnej i kwoty nienależnie pobranej renty rodzinnej jako różnicy w jej wysokości wynikającej z liczby osób uprawnionych.

Stosując powyższe rozważania do okoliczności rozpatrywanej sprawy, wskazać należy, że skoro odwołująca pobierała rentę w imieniu własnym i dzieci, to decyzja organu rentowego o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia w 2018r. powinna uwzględniać fakt, iż była to renta przyznana więcej niż jednej osobie, a nadto, że zwrotowi podlegać winna jedynie część nienależnie wypłacana samej wnioskodawczyni.

W kontekście powyższych rozważań żądanie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia powinno obejmować tylko świadczenie, które A. P. się nie należało, a więc różnicę między wysokością renty rodzinnej wypłacanej łącznie w wysokości ustalonej dla trzech osób (95 % świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu), a rentą należną w kwocie uwzględniającej dwie usprawione osoby (90 % tego świadczenia). Kwota nienależnie pobranego świadczenia powinna więc zostać przeliczona zgodnie z powyższymi wytycznymi.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł o zmianie decyzji tak, jak w punkcie 1 wyroku oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie, o czym orzekł na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w punkcie 2 wyroku.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć:

(...)

-(...)